

umumiy o'sish 122 foizga to'g'ri keladi. Rayonda mehnatga band aholi soni 37.9 ming kishini tashkil etgan holda viloyatdagi ulushi 8.8 foizni tashkil etib, mehnatda band aholi soni bo'yicha oxirgi o'rinni egallaydi O'rganilayotgan davrda G'ozg'on shahri Nurota tumani tarkibida bo'lgan. 2019-yil 3-mavda O'zbekiston Respublikasi Oliv Mailisi Senatining qaroriga muvofiq, Navoiy viloyatida G'ozg'on shahri tashkil etilib, bugungi kunda bu yerda 9,1 ming aholi istiqomat qilmoqda. Nurota tumanida aholi sonini dinamikasida o'rganilayotgan davrda juda sekin o'zgargarish kuzatildi. Tumanda aholining tabiiy ko'payishi yuqoriligiga qaramay ichki va tashqi migratsiya manfiy saldoga ekanligi katta ta'sir ko'rsatmoqda. 2020 yildan boshlab aholi sonining kamavishiga asosiy sabab 9.1 ming kishi G'ozg'on shahrining tashkil etilganligi tufavli vuz bergan. Ravon aholisining bandligida chorvachilik vetakchi o'rinni egallaydi. Nurota shahrida turizm va xizmat ko'rsatish sohalari asosiy o'rinni egallagan holda G'ozg'on shahrida marmar qazib olish va pardozlash sohaslarida aholi band.

- Cho'l yaylov chorvachiligi rayoni, Ushbu rayonda aholi nihoyatda siyrak joylashgan har kvadrat kilometr maydonga Konimex tumanida 4.1 kishi, Tomdi tumanida 0,4 kishi, Uchquduq tumanlari 0.8 kishi (Shahar aholisini hisobga olmasa 0,09 kishi) to'g'ri keladi. Rayonda mehnatga band aholi soni 90.7 ming kishini tashkil etgan holda viloyatdagi ulushi 21.3 foizni tashkil etib, Mehnat resurslari va band aholi juda tarqoq joylashgan.

Konimex tumanini aholisi dinamikasida o'rganilgan davrda pasayganligini ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa, 2000-2005, 2005-2010, 2010-2015- yillardagi davrlar mobaynida aholi soni doimiy kamayib borgan bo'lib 2010-2015-yillar oralig'ida eng katta kamayish kuzatildi. Tuman aholisining kamayib borishiga ichki va tashqi migratsiya manfiy saldoga ekanligi katta ta'sir ko'rsatmoqda.

Uchquduq tumanini aholisi dinamikasida o'rganilgan davrda pasayganligini ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa, 2000-2005, 2005-2010, 2010-2015-yillardagi davrlar mobaynida

aholi soni doimiy kamayib borgan. Tuman aholisining kamayib borishiga ichki va tashqi migratsiya manfiy saldoga ekanligi katta ta'sir ko'rsatmoqda. Asosan qishloqladan ommaviy ko'chib ketish jarayoni kuzatildi.

Tomdi tumanini aholisi dinamikasida o'rganilgan davrda pasayganligini ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa, 2000-2015-yillardagi davrlar mobaynida aholi soni doimiy kamayib borgan. 2015-yildan boshlab 2023- yilgacha aholisi va mehnatga layoqatli aholi dinamikasi barqarorlashgan.

Zarafshon shahar aholi dinamikasida doimiy o'sish bo'lib, mehnatga layoqatli aholi soni ham ortib borgan. Shu bilan birga 2012, 2022-yillarda mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi sonining oldingi yillardagiga nisbatan kamaygan. Zarafshon shaharda aholi va mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi sonining o'sishiga tabiiy resurslarni qazib olish va qayta ishlash sanoat korxonalarining mavjudligi, yangi ish o'rinlarini yaratilishi va yuqori maosh berilishini asosiy omil sifatida ko'rishimiz mumkin.

Xulosa. Navoiy viloyati aholining ish bilan bandligining hududiy tafovutlari va ularni rayonlashtirish masalasini tahlil qilganimizda bir qancha hududiy tafovutlar aniqladi. O'rganishlarimizdan kelib chiqqan holda quyidagi xulosalarga keldik;

- Navoiy viloyati aholi bandligida hududlar ulushida viloyatga bo'ysunuvchi shaharlar, ya'ni, Navoiy, Zarafshon shaharlari va sug'orma dehqonchilik tumanlari Karmana, Navbahor, Qiziltepa, Xatirchi tumanlarining hissasi yuqori bo'lgan.

- aholi bandligida hududlar ulushida Zarafshon shahri, Navbahor, Karmana, Nurota, Tomdi, Uchquduq tumanlarida kamaygan.

- sug'orma dehqonchilik hududlarida band aholining asosiy qismi joylashgan

- tog' va tog'oldi, cho'l yaylov chorvachiligi rayonlarida mehnat resurslari va band aholining hissasi kam va tarqoq joylashgan.

Adabiyotlar

1. Abduraxmonov Q.X., Abduraxmonov X.X. Mehnat resurslarini boshqarish "tashakkur bo'stoni". -T.: 2014. 23-26-b.
2. Atajanov I.Sh. Xorazm viloyati mehnat resurslarining shakllanishi va ulardan foydalanish muammolari. Diis.-T.: 2002.
3. Ibragimov L.Z. Janubi-g'arbiy O'zbekistonda aholi bandligining iqtisodiy geografik xususiyatlari. Diis. -Samarqand: 2022.
4. Soliyev A.S. O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi. -T.: -"Universitet". 2014.
5. Qayumov A.A. O'zbekiston mehnat resurslarining shakllanishi va rivojlanishning sotsial geografik asoslari. Diis.-T.: 1994.

REZYUME. Ushbu maqolada Navoiy viloyati aholining ish bilan bandligining hududiy tafovutlari va ularni rayonlashtirish masalalari tahlil qilingan. Aholi bandligida hududlar ulushi, joylashishi o'rganilgan. Ushbu muammoni rayonlashtirish asosida sug'orma dehqonchilik, tog' va tog'oldi yaylov chorvachiligi, cho'l yaylov chorvachiligi rayonlariga bo'lib tahlil qilingan

РЕЗЮМЕ. В данной статье анализируются региональные различия в занятости населения Навоийской области и вопросы их регионализации. Изучены доля и место регионов в занятости населения. На основе районирования данная проблема проанализирована на регионы орошаемого земледелия, горно-предгорно-пастбищного животноводства и пустынно-пастбищного животноводства.

SUMMARY. This article analyzes regional differences in the employment of the population of Navoi region and issues of their regionalization. The share and location of the regions in the employment of the population have been studied. Based on regionalization, this problem was analyzed into regions of irrigated farming, mountain and sub-mountain pasture livestock, and desert pasture livestock.

SHAHAR HOSIL QILUVCHI INDUSTRIYA – XORAZM VILOYATIDA URBANIZATSIYANING AYRIM MASALALARI

D.R.Ro'zmetov – katta ilmiy xodim

Xorazm Ma'mun akademiyasi

Tayanch so'zlar: shahar hosil qiluvchi kuchlar, urbanizatsiya, shaharsozlik, shahar.

Ключевые слова: градообразующие силы, урбанизация, градостроительство, город.

Key words: city-forming forces, urbanization, urban planning, city.

Kirish. Shaharlar qishloq xo'jaligi bilan bog'liq bo'lmagani bois, xo'jalikning boshqa tarmoqlari – sanoat, xizmat ko'rsatish sohalari shahar hosil qiluvchi tarmoqlar (korxona, soha, kuchlar, faoliyat) sanaladi. Shahar hosil qiluvchi korxona va monoshaharlar masalasi chuqur o'rganilgan bo'lib, respublikamizda ushbu sohada bajarilgan so'nggi tadqiqotlar J.Ismatov va Sh.Qurbonovlar tomonidan amalga oshirilgan [2].

Ishning maqsadi va vazifalari. Shahar hosil qiluvchi faoliyat turlari va ularning zamonaviy jihatlari hamda Xorazm viloyatida shaharsozlikning bugungi kunda

hududiy tashkil etilishining ayrim muammolarini tavsiflash hamda xulosalar qilish.

Asosiy qism. Shahar hosil qiluvchi korxonada shaharning kamida 30 foiz aholisi faoliyat yuritgandagina u shaharni shakllantiruvchi industriya obyekti sifatida gavdalanadi. Agarda ushbu qiymat ortib borsa shaharni shakllantiruvchi korxona – soha yoki faoliyat turi shahar ijtimoiy-iqtisodiy salohiyati ma'lum bosqichgacha rivojlangan tor xo'jalikli monoshaharligicha qolib ketadi.

Sanoat yoki xizmat ko'rsatishning qaysi sohasiga tegishligiga qarab korxonaning boshqa korxonalarni tortish

yoki aglomeratsion qobiliyati turlanadi. Agarda shahar hosil qiluvchi korxona (aksar hollarda kombinat) metallurgiya, kimyo, yoqilg'i-energetika majmualariga tegishli bo'lsa yirik shaharlar va shaharlar aglomeratsiyasini tashkil eta oladi. Ushbu klassik shahar hosil qiluvchi korxonalar eski sanoat rayonlari deb atalmish Rur, Lotaringiya, Quyi Sileziya, Janubiy Ural kabi industrial o'choqlarni shakllantirgan. Yengil va oziq-ovqat, qurilish sanoati korxonalari kichik, o'rta va katta shaharlarni shakllantira olish qudratiga ega. Ushbu hol xizmat ko'rsatish sohaslariga ham tegishlidir. Ushbu soha korxonalari ham yirik sanoat rayonlarini shakllantirishi mumkin, ammo ko'p hollarda vaqt o'tishi bilan hududning iqtisodiy turlanishi va bozor konyukturasining o'zgarib borishi natijasida ko'p qo'l mehnat talab etuvchi ushbu soha (korxona)lar rivojlanayotgan davlatlarga ko'chgan va tabiiyki ma'lum davr eski sanoat rayonlaridagi shaharlar depressiv (rivojlanish) fazani bosib o'tganlar.

Xorazm viloyati qadimiy shahar madaniyatiga ega va shahar manzilgohlari ko'p bo'lgan hududlardan sanalgan. IX – XII asrlarda Xorazm markazi Gurganjda 170 joyda katta va kichik bozorlar, 5 mingga yaqin masjid, 700 ga yaqin madrasa va mingga yaqin hammom ishlab turganligi haqida xabar beradi [1, 2]. Agar har bir machitga o'rtacha 20 kishi namoz o'qishga boradi deb faraz qilsak ham namoz o'qish yoshidagi 100 ming erkak jinsi va 500-700 ming kishi atrofida shahar aholi bo'lgan deb taxmin qilsak bo'ladi. Ayrim manbalar bu davrda Gurganj aholi 1 mln. kishidan ortgan degan ma'lumotlar mavjud [2]. Ammo 1219-yilda Xorazmning mo'g'ullar tomonidan istilo qilinishi, XVI asrda Buyuk Ipak yo'lining Xorazm hududidan o'tgan qismining oldingi ahamiyati yo'qotishi uning ijtimoiy taraqqiyotda orqada qolishiga, jumladan urbanizatsiyalashuvning sust rivojlanishiga sabab bo'lgan.

O'zbekiston, jumladan uning bir qismi bo'lgan Xorazm qadimiy madaniyat o'choqlaridan sanaladi. Bu yerda shaharsozlikning o'ziga xos rivojlagish bosqichini bosib o'tgan bo'lsa-da mavjud qadimiy shaharlarning rejasi jahonning qadimiy shaharlarinikidan unchalik farq qilmaydi. Shaharlarning aksariyati registon, o'rda – shaharning markazidan turli geometriyada (uchburchak, radial va hokazo) boshlanib ketadigan ko'chalar odatda doira yoki unga yaqin shakldagi tashqi devorlar bilan chegarangan. Masalan, Xorazm davlati poytaxti Xiva markazi – Ichon qal'a to'g'ri burchakli to'rtburchak shakliga yaqin bo'lsa, Disha qal'a – ya'ni tashqi shahar radial devorlar bilan tugagan. Respublikadagi eski shaharlarning aksar qismi shu tarzda rejaga ega bo'lgan.

A

B

V

1-rasm. Qadimiy shaharlar markaziy qismi rejaları:

A – Xiva; B – Buxoro; V – Samarqand

Rasmlar <https://www.google.com/maps> sayti ma'lumotlari asosida tayyorlangan, koinotdan zamonaviy ko'rinishi.

Zamonaviy ko'rinishdagi shaharsozlik masalalari O'zbekistonda XX asr 60-70-yillarida vujudga kelgan. Sho'ro davrida butunlay yangidan Gazli, Guliston, Pitnak, Nukus kabi shaharlar barpo etilgan.

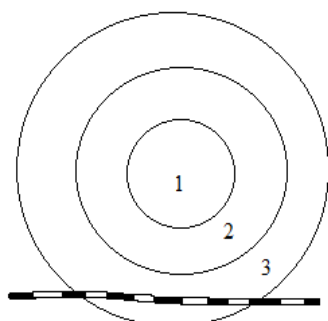
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi va uning qoshidagi "O'zshaharsozlikLITI" bosh loyiha instituti, "ToshkentboshplanLITI" bosh loyiha instituti, "Qishloq qurilish loyiha" bosh loyiha instituti, Kommunal loyiha ilmiy-tadqiqot instituti, "ToshuyjoyLITI" AJ, "O'zogs'irsanoatloyiha" AJlar loyihalash, qurilish, shaharsozlik va u bilan bog'liq kommunikatsiya hamda sanoat obyektlarini barpo etish masalalari bilan shug'ullanadi.

Shaharsozlik faoliyati sohasida yagona ilmiy va texnika siyosatini amalga oshirish, tegishli axborot bazasini yaratish, shaharsozlik hujjatlarini ishlab va binolar, inshootlar va boshqa obyektlarning loyihalashtirish O'zshaharsozlikLITI" bosh loyiha instituti, "ToshkentboshplanLITI" bosh loyiha instituti yetakchi o'rin tutadi.

Ushbu institutlar va ushbu sohadagi yetakchi xorijiy loyihachilar va kompaniyalar ishtirokida respublikada Toshkent va viloyat markazlarining yangi rivojlantirish loyiha va rejalari ishlab chiqilmoqda. Hozirgi kunda O'zbekistonda mavjud 120 ta shahardan 118 tasining bosh rejasi ishlab chiqilgan.

Shaharsozlik faoliyati sohasini davlat siyosati amalga oshirishi lozim, bunda hududlarning an'anaviyligiga e'tibor berish, zamonaviy arxitektura va shaharsozlik talablarini va texnologiyalarni hisobga olgan holda mintaqalarni rivojlantirish, turli darajadagi hududlarni rejalashtirish planlari va loyihalari, aholi punktlarining bosh rejalari tuzish shaharsozlik hujjatlari ishlab chiqish, ularning

ma'qullanishini va ekspertizadan o'tkazilishigacha bo'lgan barcha jarayonlarni qamrab olishi lozim. Ayniqsa Xiva, Buxoro va Samarqandga o'xshash turistik ahamiyatga ega shaharlarda milliylikni zamonaviylik bilan uyg'unlashgan shaharsozlik loyihalarni olib borish katta ahamiyatga ega.

Shaharlar, qishloq aholi punktlari va qishloqlar orasidagi hududlarni rejalashtirish va qurishda shaharsozlik normalari, qoidalar va standartlariga rioya etish talab etiladi. Xususan shahar hududi asosan markaziy ma'muriy va moliya boshqaruv muassalarini birlashtirishi keyingi zonada aholi turar joylari hamda unga xizmat ko'rsatishning qator turlari (ta'lim, sog'liqni saqlash, savdo-sotiq, maishiy va hokazo) hamda 3-zonada transport logistika, sanoat tarmoqlari obyektlari joylashadi (2-rasm).

2-rasm. Shahar rejasining umumiy sxemasi: 1-boshqaruv; 2-aholi turar joylari; 3-sanoat, transport logistik qism.

Manba: Khamroev M.O., Ruzmetov D.R. Scientific and theoretical issues of urboekological research // Central Asian journal of the geographical researches, No 3-4, 2022., P 40-49.

Shahar ekologiyasiga ta'sir etuvchi obyektlar ekologik me'yor va standartlariga qarab joylashtirilishi lozim.

Respublikada qurilish va arxitekturaviy ishlarni loyihalashda xorijiy mamlakatlar va tashkilotlar bilan xalqaro ilmiy-texnik va iqtisodiy hamkorlikni amalga oshirish ko'zda tutilgan. Xususan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Qurilish sohasidagi normativ hujjatlarni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 231-son qarorida Respublikada qo'llanishiga ruxsat etilgan xorijiy normativlarga Yevrokodlarni (European Codes, EC), Britaniya standartlarini (British Standards, BS), Xitoy milliy qurilish standartlarini (GB, CJ, JC, JG va boshqalar), Koreya qurilish kodlarini (Korean building code, KBC), Rossiya qurilish me'yori va qoidalarini (SNiP), AQSh xalqaro qurilish kodlarini (International building code, IBC), Yaponiya milliy standartlarini (Japanese Industrial Standards, JIS) implementatsiya qilish belgilangan.

A

B

3-rasm. Toshkent (City) (A) va Samarqand (B) shaharlarida yangi kvartallar, ishbilarmonlik markazlari (sariq rang ko'rsatilgan).

Rasm <https://www.google.com/maps> sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan

Xorijiy institutar ishtirokida viloyat va tuman markazlari yangi kvartallari loyihalari ishlab chiqilmoqda. Yuqorida Toshkent va Samarqand shaharlaridagi butunlay yangidan barpo etilayotgan shahar kvartallari keltirilgan. Xususan ushbu shaharlarda eski bino va mahallarni buzib o'rniaga yangilari barpo etish barobarida yangi kvartallar ham barpo etilmoqda. Ayniqsa yirik shaharlarni rivojlantirinish qarorlari qabul qilinmoqda (3-rasm).

Ammo, respublikada faol qurilish ishlari olib borilishi qatorida shaharsozlik masalalaridan chetga chiqish holatlari kuzatilmoqda. Xususan qishloq joylarda shahar tipiga mansub zamonaviy binolar barpo etishda ko'proq iqtisodiy masalalarga ko'proq urg'u berilmoqda. Hududlarni sochma "urbanizatsiyalashtirish" holatlari kuzatilmoqda.

Shahar tipidagi kvartallar yoki binolar barpo etishda markaziy o'rinlarda turuvchi hududlarga emas (V.Kristaller bo'yicha), balki yer ball boniteti past (bo'sh) joylarda aholini gazlashtirish, doimiy elektr ta'minoti bilan qiziqtirish orqali barpo etish holatlari ham kuzatilmoqda. Tadqiqotlar davomida Xorazm viloyatining bir qator hududlarida shunga o'xshash holatlar, masalan, Urganch tumanida uchradi (4-rasm).

4-rasm. Urganch tumanida shahar arxitekturasi xos qurilgan ko'p qavatli binolar va mavzular.

Rasm <https://www.google.com/maps> sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan

Xulosa. Yuqoridan ko'rinib turibdiki, shahar arxitekturasiga mos yangi ko'p qavatli binolarning ma'lum qismi o'sish qutblaridan ancha uzoqda qurilgan. Ushbu hol oddiy aytganda mablag' iqtisodi bilan bog'liq. Chunki shaharcha hududida yangi tipdagi mavzela tiklash aholi vaqtincha yoki doimiy yangi hududlarga yoki binolarga ko'chirish hamda u bilan bog'liq xarajatlarni quruvchi tomonida qoplanishini talab qiladi. Biroq yuqoridagi tarzda shahar tipidagi "qishqi qarorgohlarning" qurilishi aholini ushbu hududlarda vaqtincha yashashiga joylarda sog'lom urabnizatsiya jarayonlarining yuz berishi hamda qator

sotsial-iqtisodiy muammolarni yuzaga keltiradi. Xususan, yashash joyining ishlash joyidan uzoqligi, maktabgacha va o'rta ta'lim muassalarining mavjudligi, kanalizatsiya va markazlashgan suv ta'minoti bilan ta'minlanganlik va boshqalar ushbu manzilgohning to'laqonli rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Xususan Xorazm viloyatiga grunt suvlarining yer betiga juda yaqinligi va markazlashtirilgan kanalizatsiya tizimining ushbu suvlar bilan kontaktining mavjudligi keyingisining zararlanishiga hamda qishloq joylarda chorva hamda aholining ayrim hollarda grunt suvlar foydalanishi salomatlikka salbiy ta'sir etuvchi holatlarni keltirib chiqaradi.

Adabiyotlar

1. Абу Райхан Беруни. Избранные произведения. Том 1. Памятники минувших поколений. -Т.: ЎзССР ФА нашриёти, 1957. -С. 485.
2. Матниёзов М. Хоразм тарихи. I том -У.: Хоразм, 1997. 410-б.
3. Ismatov J. O'zbekiston monoshaharlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining omillari, muammolari va istiqbollari. // Geog. fan. bo'y. fal.dok. ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan diss. Avtoreferati – Samarqand: SamDU, 2023. 33- b.
4. Khamroev M.O., Ruzmetov D.R. Scientific and theoretical issues of urboekological research // Central Asian journal of the geographical researches, № 3-4, 2022. -P 40-49.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Qurilish sohasidagi normativ hujjatlarni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 231-son qarori.
6. <https://www.google.com/maps>

REZYUME. Maqolada shahar hosil qiluvchi kuchlarning turlari va Xorazm viloyatining urbanizatsiyalashuvining zamonaviy bosqichda shaharsozlikning jihatlarini yoritib berilgan. Xususan qishloq joylarda tartibsiz tarzda qurilayotgan shahar tipidagi binokorlikning aholi ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri tavsiflangan.

РЕЗЮМЕ. В статье описаны виды градообразующих сил и аспекты градостроительства на современном этапе урбанизации Хорезмской области. В частности, описывается влияние строительства городского типа, возводимого неравномерно в сельской местности, на социальное развитие населения.

SUMMARY. The article describes the types of city-forming forces and aspects of urban development at the current stage of urbanization of the Khorezm region. In particular, it describes the impact of urban construction, erected unevenly in rural areas, on the social development of the population.

QASHQADARYO VILOYATIDA IQLIM O'ZGARISHI VA AGROLANDSHAFTLARDAN FOYDALANISH MUAMMOLARI

R.Usmonova – *geografiya fanlari nomzodi, dotsent*

J.Sh.Poyanov – *tayanch doktorant*

Qarshi davlat universiteti

Tayanch so'zlar: qurg'oqchilik, yer fondi, sug'orma dehqonchilik, cho'llanish, arid, degradatsiya, sho'rlanish, landshaft.

Ключевые слова: засуха, земельный фонд, ирригационное земледелие, опустынивание, засуха, деградация, засоление, ландшафт.

Key words: drought, land foundation, irrigation farming, desertification, arid, degradation, salinity, landscape.

Kirish. Keyingi yillarda dunyo bo'ylab qurg'oqchilik xavfining davriyligi va ko'lami ortib hamda murakkablashib borayotganligi hech kimga sir emas. Umumiy ma'noda olganda qurg'oqchilikning yuzaga kelishiga hududda atmosfera yog'inlari, yer usti va yer osti suvlarining kamayib borishi oqibatida, uzoq vaqt davomida suvning yetishmovchilik holati tushuniladi. Iqlim o'zgarishi sharoitida qurg'oqchilik dunyo mamlakatlari aholisining hayoti va dehqonchilik faoliyatiga xavf sezilmoqda. Mamlakatimizning boshqa viloyatlari kabi Qashqadaryo viloyatida dolzarb muammolardan sug'oriladigan yertlarda samarali foydalanish, tuproq unumdorligini mustasil oshirib borish, sug'orishga yaroqli yerlarni ilmiy asoslangan usulda xo'jalik muomalasiga kiritish va boshqalar. Binobarin, butun insoniyatning kelajak faoliyatiga tahdid soluvchi suv tanqisligi va qurg'oqchilik arid iqlim mintaqasida joylashgan Qashqadaryo viloyati uchun ham dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Asosiy qism. Qashqadaryo viloyati mamlakatimizning boshqa viloyatlaridan asosiy qishloq xo'jalik ekinlari maydonining kattaligi bilan ajralib turadi. Qashqadaryo viloyati iqlimi keskin kontinentallikka egaligidan qishi qisqa va beqarordir. Qashqadaryo viloyati uchun yoz uzoq davom etib, kunlarning jazirama issiqligi, tekislikdan tog'lardan tekislikka tomon qurg'oqchilik ortib borishi, yog'in miqdorining ham kamayib borishi xos. Shu sababli, viloyat tumanlarida qishloq xo'jalik ekinlarini joylashtirilishi daryo suvlari hajmi, kuz-qish davrida atmosfera yog'inlari hisobiga bahorda shakllangan tuproq nam zahirasi bilan bog'liq. O'rtacha yillik yog'in miqdori

Qarshida 187 mm dan tog'larda Hazrati Bashirda 850 mm gacha o'zgaradi va yog'in oylar bo'yicha juda notekis taqsimlanganligini kuzatish mumkin. Eng ko'p yog'in tekisliklarda mart oyiga, tog' etaklarida va tog'larda aprel-mayga to'g'ri keladi. Hududda yog'in miqdori notekis taqsimlangan bo'lib, yoz oylarida yillik yog'in miqdorining atigi 2-2,5% i tushadi xolos. Hududda yog'in miqdorining notekis taqsimlanishi bahor oylarida tuproq yuvilishi, ierlar hosil bo'lishining kuchavishiga sabab bo'ladi. Yil davomida harorat o'zgarishi 26,4 ° C ni tashkil qiladi. Yilning eng issiq ovi ivul bo'lib, o'rtacha harorat 29,8 ° C. eng past o'rtacha harorati vanvarda 3,4 ° C atrofida bo'ladi. Hududda eng yuqori nisbiy namlik canvar oyida 66,02%, eng pasti iyun oyida 30,34% kuzatiladi.

Quruq va issiq iqlimli sharoitda joylashgan Qashqadaryo viloyatida qishloq xo'jalik ekinlaridan yuqori hosil olish bevosita sun'iy sug'orish bilan bog'liq. Bunday sharoitlarda faqat sug'orish yer resurslari hosildorligini oshirishning eng muhim va zaruriy usuli hamda dehqonchilikni boshqarishning albatta amalga oshirilishi lozim bo'lgan sharti hisoblanadi. Qashqadaryo viloyati vegetatsiya davrining nam bilan ta'minlanganligi jihatidan Qarshi cholidagi hududning quyi qismidagi g'arbiy tekislik dashtlari kamroq namlangandir. Bu hududga ayniqsa Sandiqli cho'lining (janubi-g'arbdan) ta'siri kuchli bo'lib, yillik yog'inlar miqdori 146-190 mm ni tashkil etadi. Qashqadaryo viloyatining bu qismida yozning uzoq davom etishi sababli hududda yillik harorat katta bo'ladi. Zero, haroratning yuqori bo'lishi natijasida bug'lanish 1700 mm ga yetadi, bu esa o'z navbatida namlik taqchilligi (defitsit)ni ya'ni qurg'oqchilikni vujudga keltiradi.